

19. Milli Eğitim Şûrasına Avrupa Birliği ile Karşılaştırmalı bir Bakış

Türkiye’de her Milli Eğitim Şûrası kendine has tartışmaları da beraberinde getiriyor. Aralık 2014’te gerçekleştirilen 19. Milli Eğitim Şûrasının da eğitimin niteliğinin geliştirilmesinden ziyade siyasi tartışmaların gölgesinde kaldığını üzülmektedir. Yönetmeliğinde, Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) en yüksek danışma kurulu olarak tanımlanan ve eğitim sisteminin niteliğini yükseltmek için tavsiye kararları aldığı belirtilen şûranın; günlük, siyasi tartışmaların ötesinde öncelikle Türkiye’de ve dünyada uygulanış biçimini, yapısını, şeffaflığını ve eğitim politikası oluşturma sürecindeki rolünü sorgulamak gerekiyor. Özellikle MEB 2015-2019 Taslak Stratejik Planı’nın hazırlandığı bugünlerde eğitim politikası oluşturma süreçlerinin, önümüzdeki 5 yılda çocukların alacağı eğitimin kalitesini belirleyecek olması kritik önem taşıyor.

AB’de Eğitim Şûrasının Uygulanışı:

Eğitimin ilgili taraflarından görüş alınan konseyler; sağlıklı işlediğinde ortak paydada buluşulan politikalar belirlenmesi ve bunların benimsenmesi için çok faydalı mekanizmalar olarak karşımıza çıkıyor. Birçok AB ülkesi, eğitim paydaşlarının katılımını yapısal kılmak için resmi eğitim şûraları oluşturuyor. Bunlar, bölgesel veya ulusal ölçekte bakanları, milletvekillerini, uzmanları, sivil toplum kuruluşlarını (STK) ve diğer paydaşları bir araya getirerek eğitim politikalarına yenilikçi öneriler üreten yapılar.

AB üyesi ülkelerde de eğitim şûralarının işlevine, faydasına yönelik tartışmalar artmakta, danışma sürecinin daha şeffaf ve verimli hale getirilmesi hedeflenmekte. Bu tartışmalar kapsamında, Avrupa Eğitim Şûraları Ağı (EUNEC- European Network of Education Councils) 2010 yılında, üye ülkelerin katılımıyla, eğitim politikalarının oluşturulması sürecinde katılımcılık, uzmanlık, meşruiyet konulu bir çalıştay yaptı. Ortaya çıkan önerilere bakınca AB üyesi ülkelerin yaşadığı sıkıntılar da anlaşılabilir. Bunlardan Türkiye için de uygun düşebilecek olan öneriler şöyle:ⁱ

- Şûranın özerkliği korunmalı, dolayısıyla şûraya katılan memurların rolü iyi tanımlanmalıdır (tartışmanın tarafı, gözlemci, bilgi sağlayıcı vb.).
- Sivil toplumun uzmanlığından faydalanılabilmesi için gereken araç ve mekanizmaların oluşturulması gereklidir. Şûraya üyeliğe ek olarak uzman havuzu, odak grubu gibi araçlarla da veriye ulaşım en iyi şekilde sağlanmalıdır.
- Şûranın kişiler veya bir grup tarafından bilgisi veya pozisyonunun etkisiyle domine edilmesini önlemek için tedbirler alınmalıdır.
- Üyelik kuralları, karar alma süreçleri farklı olan danışmanlık yolları da benimsenmeli (Fransa örneğinde müfredat, mesleki eğitim, yönetim için farklı danışmanlık yapıları mevcutⁱⁱ).
- Akademik uzmanlarla toplum arasında bağ kurulması ve akademik araştırmaların uygulamaya yönelik pratik politika önerilerine dönüştürülmesi gereklidir.
- Şûra katılımcılarının önerileri alındıktan sonra onlara geri bildirimde bulunulması ve alınan kararların akıbetiyle ilgili bilgi verilmesi önem taşır.
- Sürecin verimliliğini artırmak için benzer danışma yapılarının olduğu ülkelerle birlikte çalışmak fayda sağlar.

Eğitim politikaları sadece AB üye ülkelerinin yetki alanında bulunduğundan, AB kurumları ancak görüş ve tavsiye kararı alma yönünde faaliyet gösteriyor. Bu çalışmaların hazırlık aşamalarında uzman görüşü alınması önemsendiğinden, AB Komisyonu tarafından oluşturulan uzman gruplarına, üye ülkeler tarafından belirlenen uzmanların yanı sıra öğretmen, öğrenci ve veli temsil örgütleri de katılıyor. Uzman grupların oluşturulmasına ve faaliyetlerine ilişkin kurallar SEC(2010) 1360 No'lu Tebliğ çerçevesinde belirlenmiş.ⁱⁱⁱ

Bu üst yapı içerisinde AB'nin üye ülkelere yönelik politika önerileri, **uzman gruplarının tavsiye kararının yanı sıra araştırma raporları, yeşil belgeler de dikkate alınarak** belirleniyor. 2011-2013 döneminde 11 adet uzman grubu eğitim odaklı çalışmalar yürütmekteydi. Uzman grupları; AB Komisyonu yetkilileri, üye ülkeler tarafından belirlenen uzmanlar ve diğer anahtar paydaşlardan oluşuyor. Paydaşların temsili, uzman gruplarının gündeminin içeriğine göre belirleniyor. Örneğin 2011-2013 döneminde faaliyet gösteren “Öğretmenlerin Profesyonel Gelişimi” grubunda AB'nin 22 üye ülkesi tarafından belirlenen uzmanların yanı sıra Türkiye, İzlanda ve Norveç temsilcileri, Avrupa Eğitim Sendikaları Komitesi, Avrupa Eğitim İşverenleri Federasyonu ve Avrupa Öğretmen Eğitimi Derneği temsil edilmekteydi^{iv}.

Danışma sürecinin şeffaflığını sağlamak amacıyla SEC(2010) 1360 No'lu Tebliğde yer alan maddelerde, katılımcıların seçim kriterlerinin ve katılımcı listesi, gündem, toplantı tutanakları gibi tüm ilgili belgelerin ve bilgilerin katılımcılarla paylaşılması zorunlu tutulmuş. Ayrıca katılımcıların bilgilendirilmesi için uzman gruplarının yaptıkları toplantıların sayısı ve içeriği hakkında da kısa bir rapora ulaşmaları sağlanıyor. Tebliğ; toplantı gününün ve taslak gündeminin toplantıdan en az 30 takvim günü öncesinde katılımcılara duyurulmasını, ilgili dokümanların ise en az 14 takvim günü öncesinde iletilmesini şart koşuyor.

Türkiye’de Eğitim Şûrasının Uygulanışı:

Türkiye’de de benzer bir üst yapı; danışma sistemi kurgulanmış. 2-6 Aralık 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen 19. Milli Eğitim Şûrasının duyurusunda, yönetmelikte belirtilen “en az 10 gün önceden davetlerin iletilmesi” maddesine dakik bir şekilde uyuldu. Ancak bu sürenin katılımcı kurumların etrafı bir hazırlık yapıp yönetimlerinden onay almaları için oldukça yetersiz olduğu da bir gerçek. 19. Şûraya şeffaflık açısından bakıldığında; katılımcıların seçim kriterlerinin, katılımcı listesinin ve günlük komisyon tutanaklarının katılımcılarla paylaşılmadığı görüldü. Şûra sırasında sekreteryaya katılımcı listesinin hangi kriterlere göre belirlendiği sorulduğunda; kişi ve kurumların özellikleri, çalışmaları doğrultusunda tek tek seçildikleri belirtildi ve katılımcı listelerinin şûra bittikten sonra paylaşılacağı bilgisi verildi ancak ne yazık ki bu da yapılmadı. Şûra kararları oy çokluğu ile alınıyor. Dolayısıyla katılımcı profili şûralarda alınan kararların asıl belirleyici unsuru. Katılımcıların hangi kriterlere göre seçildiği şûra yönetmeliğinde veya herhangi başka bir resmi belgede detaylı olarak belirtilmiyor. Şûranın tarafsızlığını sağlamak ve belirli gruplarca domine edilmesini engellemek için toplantıyı organize eden sekreteryaya büyük görev düşüyor.

Beş gün süren ve dört komisyondan oluşan şûrada, günlük komisyon tutanaklarının ve alınan kararların tüm katılımcılarla paylaşılmaması şeffaflığa aykırıydı. Bununla birlikte, genel oylama yapılacağı son sabah, Divan Başkanı Bakan Prof. Dr. Nabi Avcı, diğer komisyonların raporlarını henüz görmeyen salondaki katılımcılara “dört komisyonun gündem maddeleri kapsamında olmak kaydıyla varsa önerilerini yazıp on dakika içerisinde divana iletebileceklerini” bildirdi. Bu yöntem şûra yönetmeliğinde yer almıyordu, dolayısıyla katılımcılara sürpriz oldu. Alelacele hazırlanıp sunulan önerilerin çoğu komisyondan alınan kararlara şerh niteliğindeydi. Öte yandan, dört gün boyunca sadece tek komisyona katılmakla yükümlü olan katılımcılardan, kararların hepsini bilmedikleri yönünde eleştiriler yükseldi. Komisyonlara katılmaları yasaklanmasına rağmen alınan kararları

haberleştirmeyi başaran basın mensupları, diğer komisyonlarda alınan kararlar hakkında bilgi edinmek isteyen katılımcıların işini biraz olsun kolaylaştırdı ancak yöntem bu olmamalıydı.

Çok tartışılan maddelerden biri olması vesilesiyle belirtmek gerekiyor; Öğretim Programları ve Haftalık Ders Çizelgeleri komisyonunda sabah oylan ve reddedilen “Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde alkollü içki ve kokteyl hazırlama dersinin kaldırılması” maddesinin öğleden sonra yeniden oylamaya açılması ve bu defa salondaki yoğun katılım sonucu bu maddenin kabul edilmesi, kararların meşruiyetinin sorgulanmasına yol açtı.

Şûradaki komisyonlarda, komisyon üyesi olmayanların oy kullanmasının engellenmemesi büyük bir usul hatasıydı. Örneğin bir kurumdan dört kişi davetliyse, her birinin dört komisyona dağılması beklenir. Ancak kritik kararlar alınan komisyonlarda belirli maddelerin oylandığı saatlerde bir yığılma olduğu gözlemlendi. Her komisyona farklı renkte katılımcı kimlik kartı dağıtılması veya komisyon üyelerine özel elektronik oylama sistemiyle basitçe çözülebilecek bu usul hatası eşitlikçi katılımı engellemiş ve alınan kararların meşruiyetine gölge düşürmüştür diyebiliriz. **Oylama süreçlerinde komisyon dışı katılımcıların oy kullanmalarının engellenmesi eşitlik ve meşruiyet açısından önem taşımaktadır.**

Milli Eğitim Bakanlığının yönetici kadrosunda olduğu gibi, şûradaki tüm komisyonlarda da erkek katılımcılar çoğunlukta idi. **Katılımda hem cinsiyet açısından hem de kurumların ve paydaşların temsili açısından eşitlik ilkesi benimsenmeli.**

Gündem maddeleri belirlenirken, hazırlık toplantılarından da önce, daha katılımcı bir anlayışla eğitimin ilgili taraflarından elektronik ortamda önerilerin alınması faydalı olurdu.

Milli Eğitim Şûrasının “Bakanlığın en yüksek danışma kurulu” olması niteliğine uygun şekilde yapılması için yurtdışındaki uygulama örneklerinin araştırılarak **en katılımcı ve şeffaf şekilde paydaşların görüşleri alınarak eğitim stratejisinin oluşturulmasına** çalışılmalı.

Ayrıca **şûra kararlarının tamamı için önce pedagojik danışmanlık alınması**, kararların uygulanabilirliği ve toplumda kabul görmesi açısından büyük önem taşıyor. Aksi takdirde 4+4+4 kararının alındığı 18. Şûra sonrasında pedagojik açıdan yanlış olan okula başlama yaşı kararından geri adım atılmak zorunda kalınması gibi durumlar yaşanmaktadır.

Şûrada alınan tavsiye kararları eğitim politikalarında tek belirleyici olmamalı, hazırlanacak araştırma raporlarıyla, MEB ve diğer bakanlıkların strateji belgeleri ile Kalkınma Planı gibi üst politika belgeleriyle de uyumlu şekilde bütüncül ve veri temelli olmalıdır. Hazırlanmakta olan MEB 2015-2019 Taslak Stratejik Planı bu bütüncül anlayışla veri temelli, şeffaf ve katılımcı bir şekilde mi tamamlanacak izleyip göreceğiz.

Deniz Karataş

TÜSİAD Sosyal Politikalar Bölüm Sorumlusu

ⁱ European Network of Education Councils (EUNEC), EUNEC Statements, Participation and Stakeholder Involvement in Education Policy Making, 2010 (çevrimiçi) http://www.eunec.eu/sites/www.eunec.eu/files/attachment/files/statements_18.pdf

ⁱⁱ TÜSİAD Paris Temsilcilik Bürosundan Didem Bora'nın hazırladığı bilgi notundan alınmıştır (Aralık 2014).

ⁱⁱⁱ AB Komisyonu, SEC(2010) 1360 No'lu Tebliğ. http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/PDF/SEC_2010_EN.pdf

^{iv} TÜSİAD Brüksel Temsilcilik Bürosundan, Dilek Aydın'ın hazırladığı bilgi notundan alınmıştır (Aralık 2014).